

Referat

Møte om: Møte i Oslofjordrådet 05. september 2022

Saksnr.: 17/3098

Til stede:

1. Espen Barth Eide, statsråd i KLD
2. Maria Varteressian, politisk rådgiver i KLD
3. Sandra Borch, statsråd i LMD
4. Siv Sætran, politisk rådgiver i LMD
5. Bjørnar Skjæran, statsråd i NFD
6. Vidar Ulriksen, statssekretær i NFD
7. Kjersti Bjørnstad, statssekretær i KDD
8. Jenny Skagestad, byrådssekretær i Oslo kommune (vara for Sirin Stav)
9. Siv Henriette Jacobsen, fylkesrådsleder Viken fylkeskommune
10. Ådne Naper, hovedutvalgsleder i Vestfold og Telemark fylkeskommune (vara for Terje Riis-Johansen)
11. Einar Busterud, ordfører i Hamar kommune
12. Are Karlsen, ordfører i Horten kommune
13. Monica Bratlie, varaordfører i Asker kommune (vara for Lene Conradi)
14. Jørgen Vik, ordfører i Lillestrøm kommune
15. Cathrine Kjenner Forsland, ordfører i Nesodden kommune
16. Mona Vauger, ordfører i Hvaler kommune
17. Jon Sanness Andersen, ordfører i Færder kommune
18. Hans Kristian Raanaas, ordfører i Frogn kommune
19. Knut Martin Glesne, ordfører i Krødsherad kommune
20. Rune Høiseth, varaordfører Larvik kommune
21. Hanne Tollerud, ordfører i Moss kommune
22. Karoline Fjeldstad, ordfører i Rakkestad kommune
23. Monica Myrvold Berg, ordfører i Drammen kommune
24. Grethe Helgås, direktør Statsforvalteren i Vestfold og Telemark
25. Gunhild Tuseeth, avdelingsdirektør Statsforvalteren i Viken
26. Annette Lindahl Raakil, Viken fylkeskommune
27. Espen Søylen, direktør i Oslofjorden friluftsråd

Dato: 05. september 2022

Møteleder: Statsråd Espen Barth Eide

Referent: Eyvor Kristin Aas, Anna Planke

Referat fra møte i Oslofjordrådet 05. sept. 2022

1. Velkommen og innledning, v/ Klima- og miljøminister Espen Barth Eide

Statsråd Espen Barth Eide innledet møtet med å informere om at Miljødirektoratets rapport om rapportering på Oslofjordplanens tiltak vil presenteres senere i møtet. Han trakk frem at gapet mellom Stortingets mål og nåværende tilstand fremdeles er stort, og at mye gjenstår. Han sa at tiltakene har effekt, og at alle sektorer er involvert. I tillegg understreket han at forurensere betaler prinsippet står fast, og at jordbruksoppgjøret var rekordstort i 2022, med tydelige føringer for vannmiljøtiltak for Oslofjorden. Han sa også at staten må bidra til å finne gode løsninger, og at dette er en høyt prioritert oppgave.

De nye ordfører medlemmene i Oslofjordrådet ble introdusert og ønsket velkommen:

- 28. Jon Sanness Andersen, ordfører i Færder kommune
- 29. Hans Kristian Raanaas, ordfører i Frogn kommune
- 30. Knut Martin Glesne, ordfører i Krødsherad kommune
- 31. Rune Høiseth, varaordfører Larvik kommune
- 32. Hanne Tollerud, ordfører i Moss kommune
- 33. Karoline Fjeldstad, ordfører i Rakkestad kommune
- 34. Monica Myrvold Berg, ordfører i Drammen kommune

2. Innlegg fra Næring- og fiskeridepartementet ved Fiskeri- og havminister Bjørnar Selnes Skjæran

Statsråd Bjørnar Skjæran informerte om at regjeringen har ambisiøse mål for havet, og at bærekraft er i kjernen av dette. Regjeringen tar Oslofjordens tilstand på alvor. Han sa videre at fritids- og yrkesfisket er viktig og har vært viktig i Oslofjorden, og at dette avhenger av et fungerende fjordsystem.

Skjæran nevnte videre at finnes gode løsninger for Oslofjorden, og trakk frem tare, tunikater og skjell som bidrar til rensing og andre økosystemtjenester. Han påpekte at dette vil føre til behov for akvakulturvirkosomhet og at dagens akvakulturlov åpner for etablering av tare dyrking i Oslofjorden.

Skjæran uttalte at de skal se videre på reglene for fiske og fritidsfiske.

Hummerfredningsområdene i fjorden er allerede godt i gang, og dette har effekt.

Fiskeriforvaltningen tar grep når det gjelder Oslofjorden. Fiskere har førstehåndskunnskap.

Derfor kan de involveres i dette arbeidet framover som kunnskapsleverandører og forvaltere.

Forskning, forvaltning og næring må spille hverandre gode, og fiskere er de som ser først hvordan fjorden forverres.

Videre uttalte han at trålingen i Oslofjorden foregår på de samme områdene, og at det ikke tråles på nye områder. Redskaps- og teknologiutvikling gjør tråling mer skånsomt. Han mente det er viktig å inkludere fiskerne selv i disse spørsmålene og i arbeidet med tiltak.

Innlegg fra Kommunal- og distriktsdepartementet ved statssekretær Kjersti Bjørnstad

Statssekretær Bjørnstad uttalte at kommunene har en helt avgjørende rolle for å nå målene for Oslofjorden, og at departementet skal bistå kommunene. God planlegging er nøkkelen. Dette er kostbare oppgaver for kommunene, men desto viktigere er kommunenes planlegging. Hun trakk frem viktigheten av at vi må planlegge ved å se land og sjø i sammenheng.

Plan- og bygningsloven gjelder for alle landarealer og ut til 1 nautisk mil i sjø. Sone 1 i nye planretningslinjer omfatter Oslofjordregionen, og medfører fortsatt strenge regler for utbygging i strandsonen. Det er viktig å sikre en bærekraftig bruk av strandsonen. Dette er av nasjonal betydning og interesse. Planlegging bør skje helhetlig i strandsonen også bak 100 m beltet.

KDD har publisert en 3D modell til hjelp for kommunene. Dette er et godt verktøy som gjør det lettere å se de sårbare områdene.

3. Presentasjon av første rapport 2021/2022 Gjennomføring av helhetlig tiltaksplan for Oslofjorden v/ Jon Lasse Bratli, prosjektleder

Rapporten som er lagt fram i dag viser gjennomføring av tiltak det første året i helhetlig tiltaksplan for Oslofjorden.

Det er et stort etterslep på avløpsnettverk i kommunene og det er mange lekkasjer. Yngel av fisk er truet på grunn av dårlig tilstand i oppvekstområdene blant annet pga. reduksjon av fagerving, sukkertare og ålegræssenger. Det må ryddes opp i sedimenter med miljøgifter, spesielt i havner, noe som er en stor jobb og koster mye penger.

Det ble innført fiskeforbud av torsk i 2019. Mye av det som fiskes i fjorden er av sportsfiskere, og vi er ikke sikre på hvor godt systemet med forbud av torsk har fungert eller om informasjon til denne gruppen fiskere har nådd frem. Det må vurderes om det er behov for ytterligere skjerpede krav. Tråling er et område det skal sees nærmere på, da det skader bunnen og hindrer vekst i fjorden.

Når det gjelder arealforvaltning i kommunene, så er det kommet i stand en ordning med juridisk bistand. Miljødirektoratet har et budsjett på 30 mill. kr i året for å sikre friluftslivsareal langs strandsonen. Dette skal dekke nasjonalt, og holder ikke lenge ift. eiendomsprisene langs Oslofjorden.

Tiltaksgjennomføringen har fått et løft, spesielt på avløp og jordbruk. Det er langt igjen til å nå de målene som Stortinget har satt. I rapporten er det noe varierende svarprosent fra kommunene, og det er like viktig at kommunene i Innlandet jobber med dette, som kystkommunene. Det er i alt 118 kommuner i nedbørsfeltet. Kystkommunene har trappet opp arbeidet, men innlandskommunene henger noe etter. Hva gjelder forvaltning av kantsoner etter vannressursloven er det ønskelig å få en hovedansvarlig forvalter. Sekretariatet anbefaler at hovedansvaret for kantsoner legges hos statsforvalteren.

I de første årene i planperioden må vi ha hovedfokus på tiltak som direkte bedrer tilstanden. Blant annet gjelder dette utslippsreduksjoner, utbygging i strandsonen og skjerpet fiskeriforvaltning. Kommunene må bla prioriterte å ta vare på de områdene med ålegressenger og sukkertareskoger. Det er viktig å ikke fylle ut bløtbunnsområder, som er viktige for torsk og annen fisk.

For alle tiltakene i Oslofjordplanen står det en hovedansvarlig for hvert tiltak og kunnskapsinnhenting. Dette har ikke fungert så bra, og vi må se nærmere på hvordan vi kan få til

dette bedre framover. Sekretariatet anbefaler en årlig rapport istedenfor annethvert år, slik at Oslofjordrådet får status på tiltaksgjennomføring hvert år.

4. Spørsmål og kommentarer

Cathrine Kjenner Forsland, ordfører Nesodden: Forsland fremmet ønske et sentralt småbåthereister, som virkemiddel for å hindre uidentifiserte båtvrak og hindre at disse oppløses til mikroplast. Mange sluttet seg til dette.

Siv Henriette Jacobsen, fylkesrådsleder Viken Fylkeskommune: Jacobsen uttalte at det er en enorm interesse for arbeidet med Oslofjorden. Stram styring av de 118 kommunene er veldig viktig. Det er et stadig større engasjement i hele nedbørsområdet. Jacobsen uttalte at hun er glad for å se at flere kommuner er kommet med i Oslofjordrådet. Innlandet har klart å endre miljøtilstanden i Mjøsa før som vi har noe å lære av. Oppdrett av biologiske rensemaskiner, som tunikater og sjøpølser kan være positivt. Hun foreslo at man starter hovedinnsatsen med de fire fjordene med dårligst tilstand, og så går videre derfra.

Knut Martin Glesne, ordfører i Krødsherad kommune: Glesne sa at kommunene har et ansvar for å sende rent vann nedover til Oslofjorden. Kommunen er opptatt av rensefunksjonen i våre vassdrag. Det er lav vannstand i Krøderfjorden, og det fører til at det blir minimalt med selvrensing i vassdragene. Det må settes fokus på vannkraftregulantene, og å ha et overvåkingsprogram som er klart og tydelig for mindre avløpsrenseanlegg. Næringene, inklusive jordbruk, må ta sin del. Det virker som om det er mer høstpløying enn det var før, en trend som må snus.

Jørgen Vik, ordfører i Lillestrøm kommune: Kommunen er opptatt av sosial bærekraft. I Lillestrøm er de 90.000 mennesker som henter vann og slipper ut vann i Glomma. Han tok opp finansieringsmodellen på vann og avløp. Finansieringsmodellen er at sluttbruker betaler. Denne modellen vi har nå tar ikke sosiale hensyn. Sosial bærekraft bør være et tema i dette her. Ønsker at dette belastes over skatteseddelen, for en mer sosial profil.

Einar Busterud, ordfører i Hamar kommune: Mjøsaksjonen kan være nyttig å se til i sammenheng med arbeidet for Oslofjorden. Staten tvang gjennom samarbeid mellom kommuner, og statlig medfinansiering var betydelig. Oslofjordplanen kan ta opp tiltak fra Mjøsaksjonen, og se hva som ble gjort den gang.

Ådne Naper, hovedutvalgsleder i Vestfold og Telemark fylkeskommune: HI-rapport peker på at innen fiskeri var reketral den ene isolerte faktoren som påvirket økosystemet mest. Spørsmålet om virkningen av tråling i fjorden må undersøkes. En felles oppfatning i kommunesektoren er at etterslepet på ledningsnettet er så stort finansielt at dette klarer ikke kommunene alene. Urban avrenning er en hovedkilde til dårlig kjemisk tilstand, dvs. bla fra trafikk og overvann. Hva som defineres som en nasjonal og regional interesse er viktig i plansaker. Ved nasjonal reguleringsinteresse må man være tydelig i forventningene.

Espen Søylen, direktør i Oslofjorden friluftsråd: Søylen påpekte at han har fått tilbakemelding på at trådalgene gjør det ubehagelig å bade. Å få et båtregister og septiktømming på plass er lavthengende frukter. Det mest omfattende er imidlertid kommunalt utslipp. Det må på plass en helhetlig renseplan rundt Oslofjorden med et samfunnsøkonomisk perspektiv. Det trengs mer kommunikasjon til alle kommuner til slik at de forstår hvorfor de må rense. Han uttalte at staten må forskuttere utgiftene.

Mona Vauger, ordfører Hvaler kommune: Hvaler har den største fiskerihavnen som er igjen i fjorden, med 120 arbeidsplasser i Utgårdskilen. Hun uttalte at trålingen er nå utviklet og at det brukes lettere redskaper. Vi må balansere ivaretagelsen av fiskeri og miljø i Oslofjorden. Strandsoneforvaltning er svært utfordrende og dispensasjoner er krevende for kommunene. Kystkommuner ønsker seg mere bistand og ressurser fra staten til å takle media og ulovlighetsoppfølging.

Jon Sanness Andersen, ordfører i Færder kommune: Andersen mente at staten må gi retningslinjer. Færder kommune jobber med å få nitrogenrensing og tømmestasjoner for septik i de store havnene. Hummerfredningsområder er et godt tiltak og kommunen har fått en mangedobling av hummerbestanden. HI er helt tydelige på at det trengs tiltak innen fiskeri, noe som må følges opp. Det må også komme føringer/ krav fra sentralt hold ift. landbruk. Han uttrykte ønske om statlig finansiering.

Are Karlsen, ordfører Horten kommune: Karlsen uttalte at det må en enda kraftigere koordinering til, med tydelig og strenge krav. Det er ikke nok med signaler: Planer og krav fra sentralt hold etterlyses, som hjelp til kommunene i disse prosessene.

Hanne Tollerud, ordfører Moss kommune: Tollerud mente at selv små tiltak tar mye tid, og et nitrogenrenseanlegg er en stor og dyr utvidelse. Vi må koordinere oss på tvers av kommuner og fylker i dette arbeidet.

Rune Høiseth, varaordfører Larvik kommune: Høiseth mente at god koordinering i dette arbeidet er viktig. Han uttalte at staten bør hjelpe i arbeidet med koordinering. Kommunen har kartlagt miljøtilstand og må ha statlig draghjelp i vannområdet. For eksempel i Viksfjord er miljøtilstanden «mørkerød». Han påpekte videre at arealforvaltning er et viktig innsatsområde.

Karoline Fjeldstad, ordfører Rakkestad kommune: Fjeldstad sa at kommunen produserer mye matkorn. Tiltakene innen jordbruk handler om økonomi og å endre praksis drastisk. Østfold er langt foran på regionale miljøkrav. Det kan være nyttig å se nærmere på forskjellen på hvordan ulike kommuner og fylker har håndtert dette. Det er viktig å være klar over at tiltakene vil medføre konsekvenser som mindre avlinger.

Monica Myrvold Berg ordfører i Drammen kommune: Berg uttalte at kommunene må få på plass renseanlegg. Kommunene ser på tre forslag til renseanlegg. Hun mente at det i Drammen er mange lavinntektsfamilier, og var enig med Lillestrøms ordfører om behov for en med sosial profil på vann- og avløpsavgifter.

Jenny Skagestad byrådssekretær i Oslo kommune: Skagestad mente at Oslos innbyggere er opptatt av Oslofjorden. Kommunen ser behov for en sterkere koordinering. I år renses 80% av nitrogenet på Bekkelaget og VEAS (mot 70% hittil). Det er viktig å jobbe for forbud mot tømning av båtseptik koordinert. Hun informerte om at Oslo kommune jobber for å restaurere ålegrasenger, og det virker hittil å være vellykket.

Grethe Helgås, direktør Statsforvalteren i Vestfold og Telemark: Helgås sa at det jobbes aktivt med tilskuddsordninger for å redusere avrenning fra jordbruk. De starter arbeidet med forskrift om høstpløying i høst. Statsforvalteren kjenner seg godt igjen når det gjelder strandsoneforvaltning og øvrige utfordringer som er tatt opp. Det foreslås å ta med Statsforvalteren i Innlandet i rådet.

Monica Bratlie varaordfører Asker kommune: Bratlie uttalte ønske om en statlig støtteordning for avløp, da dette er et stort løft for kommunene.

5. Innlegg fra Landbruks- og matdepartementet ved Landbruks- og matminister Sandra Borch

Statsråd Sandra Borch mente at det må gjøres kraftfulle tak når det gjelder Oslofjorden. Hun sa at det er viktig å finne en balansegang mellom avrenning og kornproduksjon og dyrking av grønnsaker. Hun uttalte at for de mest sårbare arealene er plantedekke et godt tiltak, og at man må pløye mer om våren fremfor på høsten. Andre miljøtiltak i form av betydelige midler rettet direkte til miljøtiltak. Det er satt av betydelige midler til miljøtiltak i årets jordbruksavtale, der både regionale miljøtilskudd til jordbruket (RMP) og miljøtiltak i jordbruket (SMIL) ble økt betydelig. Jordbruket er enig om dette, og det er viktig å gå i dialog med organisasjonene da de ønsker å bidra i gjennomføring av miljøtiltak. Hun nevnte også den utfordrende situasjonen knyttet til matsikkerhet pga. krigen i Ukraina.

Espen Barth Eide kommenterte: Vi må få ned avrenning lokalt uten at det skal gå nevneverdig utover matproduksjon. Det er godt samarbeid mellom KLD og LMD, og det er en prioritert oppgave å lande gjødselregelverket sammen i høst.

6. Nitrogenrensing og besøkssenter ved ordfører Are Karlsen i Horten kommune

Kommunen planlegger nytt renseanlegg med nitrogenrensing. Han nevnte at det var viktig med tydelighet i krav og forventninger. Hvis kommunen skal pålegge alle husstander i kommunen høyere avgifter, ønskes det krav om dette fra staten. Horten kommune vurderer å gå sammen med Holmestrand, Færder ev m.fl. Det etterlyses mer enn signaler hva gjelder avløp, og bindende samarbeid mellom kommune. Hortens tillatelse går ut i 2027, og han spør derfor om det skal planlegges for dette året eller heller senere om det skjer i samarbeid med andre kommuner. Han trakk også frem ordføreroppgjøret, signert av samtlige ordfører i Oslofjord-området, hvor de uttrykker krav og behov for statlig økonomisk støtte.

Karlsen informerte videre om at det blir besøkssenter for Oslofjorden i Horten. For å lykkes med tiltakene når det gjelder Oslofjorden, er det viktig å ha stor forståelse og kunnskap om bruk av fjorden. De som er partnere er Horten kommune, Inspiria senter i Sarpsborg, Kongsberg Maritime og Bastø Fosen. Inspiria senter er gode på formidling, Kongsberg maritime er gode på teknologi

og er sentral i kartlegging av havbunnen i Oslofjorden. Besøkssenteret åpner i høst og videreutvikles.

7. Strandsonen i Asker ved Monica Bratlie - varaordfører i Asker kommune

Bratlie informerte om Askers arealforvaltning i strandsonen, hvor det er mange hytter og hus i 100 meters beltet. Kommunen har en kystlinje på over 20 mil. Store arealer i strandsonen er i offentlig eie. I både Hurum, Røyken og Asker har kommunen kjøpt opp de friluftsområder de klarer. Kommunen er opptatt av å ta vare på naturlandskapet, og har tilrettelagt mange steder med kyststi, som er lagt i arealplanen. Det er mange kyststeder med en rik historie og representerer viktig kulturhistorie. I ny reguleringsplan åpnes det ikke for boliger helt ned mot strandlinjen. Bratlie informerte videre om at kommunen hadde gjennomført gjennomgang av ulovligheter i strandsonen. Videre fortalte hun at de ikke åpner for bygging av nye gjestehavner, men heller utvider de gamle. Hun trakk også frem at kommunen er sterkt imot å åpne jetéen i fjorden og at man må finne en god balanse mellom vekst og vern.

8. Landbruket og Oslofjorden ved ordfører Einar Busterud i Hamar kommune

Busterud informerte om jordbrukets påvirkning på Oslofjorden. Han trakk fram Mjøsa som eksempel på at tiltak monner. Han sa at det gikk 9 år fra tiltakene i Mjøsa ble iverksatt til de var gjennomført. Bruk av digitale modeller og kartlegging gir en ny kunnskapstilnærming som tas i bruk i Mjøsa. Rensing må bli en del av sirkulærøkonomien, og fosfor er en global mangelvare som på denne måten kan ivaretas. Han viste også en rekke påvirkbare forhold, hvor tiltak vil medføre redusert avrenning av næringsstoffer til fjorden.

Avsluttende ord ved statsråd Espen Barth Eide: Statsråden avsluttet møtet med en oppsummering. Han sa seg enig i at det er behov for helhetlig planlegging og samarbeid, og at tydelige krav må gis til kommunene. Han trakk frem at det er forståelig at kommunene ber om økonomisk støtte til tiltak, men holdt på poenget om at forurensere betaler-prinsippet fremdeles er gjeldende. Staten skal imidlertid bidra med tilrettelegging og støtte til planlegging. Han viste til at Oslofjorden er et attraktivt tilflytningsområde og at dette fører til økt press og påvirkning på fjorden. Han takket for et godt møte og god dialog.

Rådet sluttet opp om å ha årlige rapporteringer. Det virket som mange ønsket et obligatorisk småbåregister. Det vil settes i gang en dialog om plasseringen av hovedansvaret for forvaltningen av kantsoner.

Møtet ble avsluttet med fotografering og lunsj (se bilder i vedlegg).